

SZENT ISTVÁN EGYETEM

ÁLLATORVOS-TUDOMÁNYI KAR

Állathigiéniai, Állomány-egészségtani és Állatorvosi Etológiai Tanszék

**A magyarországi háztáji baromfitartás ellátottságának jelenkori helyzete és
a jövőbeli lehetséges alakulása az állatorvosok megítélése szerint**

Készítette:

Szombatfalvi László, VI. évf. hallgató

Témavezető:

Dr. Adorján András, tanszéki állatorvos, PhD. Hallgató

Állathigiéniai, Állomány-egészségtani és Állatorvosi Etológiai Tanszék

Budapest

2015

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. Irodalmi áttekintés.....	5
2.1: A baromfitartás rövid története.....	5
2.2: A betegségek áttekintése.....	5
2.3: A nem fertőző eredetű betegségek.....	6
2.3a: Tartástechnológiai hibák.....	6
2.3b: Takarmányozási hibák.....	7
2.4: A fertőző eredetű betegségek.....	8
2.4a: Baktériumok okozta betegségek.....	8
2.4b: Vírusok okozta betegségek.....	9
2.4c: Gombák okozta betegségek.....	10
2.4d: Paraziták okozta betegségek.....	10
2.5: A beteg baromfi kezelése.....	11
3. Célkitűzések.....	12
4. Saját vizsgálatok és az eredmények értékelése.....	13
4.1: Adatgyűjtés.....	13
4.2: A vizsgált célcsoport.....	13
4.3: Érdeklődési terület.....	14
4.4: A baromfiak, mint páciensek.....	15
4.5: A leggyakrabban tartott fajok.....	19
4.6: egyéb állatok a baromfiak mellett.....	20
4.7: Baromfitelepek ellátása és a háztáji baromfitartás kapcsolata.....	21
4.8: A háztáji baromfitartás jövőbeli helyzete.....	22
4.9: Az állatorvosok véleménye a biotermékekről.....	24
4.10:Az állatorvosok véleményén túl	25
5. Összefoglalás.....	27
6. Summary.....	29
7. Irodalomjegyzék.....	30
8. Mellékletek.....	32
9. Köszönetnyilvánítás.....	39
10. HuVetA nyilatkozat.....	40

1. Bevezetés

A baromfihús fogyasztása az elmúlt időszakban emelkedett Magyarországon. A Központi Statisztikai Hivatal adataiból kiderül, hogy a magyar emberek átlagosan fejenként 24,4 kg baromfihúst fogyasztanak. Ez fölötté van az európai átlagnak, ahol a lakosság átlag 18,8 kg baromfihúst fogyaszt évente (<http://www.mbt.hu>).

A baromfi hús előállítása a modern kori igényeknek megfelelően, mind a higiéniai körülmények, mint az előállított mennyiség terén, nagyüzemi körülmények között zajlik, ugyanakkor az újkori bio-szemléletű életmód és táplálkozás részeként sokan nem bíznak meg a nagyüzemekben tartott állatok húsanak minőségében, illetve félnak a lehetséges maradékanyagok miatt, ezért helyette a hagyományos háztáji, vagy parlagi körülmények között nevelt állatokat, az ilyen állatokból készült termékeket választják. Ezek a termékek a boltok polcain manapság már megtalálhatók, ugyanakkor némely esetben az emberek saját maguknak biztosítják háztáji baromfitartással az ilyen termékek elérhetőségét, hiszen az esetek döntő többségében ezeknek a termékeknek az ára az előállítás körülményei, és igényei miatt jóval magasabbak, mint a nagyüzemi körülmények között tartott állatokból készült termékeknek.

A háztáji baromfitartás egy másik oka lehet, hogy a haszonállatok közül a baromfi tartásának van a legkevesebb a terület és takarmány igénye.

Egy négy tagú család esetében egy főre lebontva a következő képen alakulnak a háztáji baromfitartással kapcsolatos kiadások:

A baromfi hizlalási végsúlya kb. 2 kg, amelyet a hagyományos fajták átlagosan három hónap alatt érnek el (ZÖLDÁGH, 2008). Egy embernek az éves húsfogyasztását 13 madár fedezi. A nevelési időszak alatt az állatok nagyjából 10 kg takarmányt fogyasztanak el fejenként (FEKETE, 2009). A baromfi nevelése során használt takarmány ára átlagosan 118,1 Ft (<http://www.komariman.hu>). Összesítve a 13 állat felnevelése 15 353 Ft-ba kerül. Ha ugyan ezt a hús mennyiséget boltban vásárolnánk, akkor átlagosan a bontott csirke ára 805 Ft/kg esetében (Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Kanarai Piacfigylő 2015/7) ez éves szinten 19 642 Ft kiadást jelent. Összességében tehát 4 289 Ft a megtakarítás összege egy főre. Egy négytagú család esetében, ahol a két gyermeket úgy számoljuk, hogy egy felnőttet tesznek ki ez az összeg már 12 867 Ft.

A nagyüzemi körülmények között tartott baromfiaknál a tartástechnológiai hibákból eredő veszteségek, és a nagy ragályozó képességű betegségek komoly károkat okozhatnak az állományban. Ezért a nagy létszámú állattartó telepek a veszteségek minimalizálása és a profit maximalizálása érdekében állatorvossal állnak szerződésben, hogy az állomány egészségének a megóvásával a lehető legtöbb állatot sikerüljön felhizlalni és értékesíteni.

Azon felül, hogy ezek az állattartó telepeket a saját költségeik optimalizálása érdekében állatorvosi ellátást nyújtanak állományaiknak, a 2008. évi XLVI törvény, *Az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről* rendelkezik arról, hogy az ilyen telepeknek ellátó állatorvossal kell szerződésben lenniük (<http://njt.hu/>).

Ezzel szemben a családi kis gazdaságokban, ahol saját fogyasztásra tartják az állatokat, a nagyüzemi több ezres állatállomány mellett eltörpül az ott tartott baromfiak száma, és az általuk képviselt érték. Ennek megfelelően az állatorvossal sem tartanak napi szintű kapcsolatot, hiszen az állatorvos kiadást jelent a gazdák számára. Emellett számukra jogszabály sem írja elő, hogy ellátó állatorvossal álljanak szerződésben. Ennek megfelelően az állattartó maga dönti el, hogy mikor, és milyen esetekben kéri az állatorvos segítségét, sokszor nem csak az állatok állapota, hanem anyagi szempontokat is figyelembe véve.

2. Irodalmi áttekintés

2.1: A baromfitartás rövid története

A baromfi fajok házasítása az emberiség történelmében régre nyúlik vissza. A házityúk őseit a dzsungeltyúkot Kr. e. 4-5. évezredben, a házilúd őseit a nyári ludat Kr. e. 500-1500 között, a házikacsa őseit a tőkés récét i. e. első évezredbe házasították, míg a pulyka őseit, a vad pulykát Kr. e. 1000 körül. (ZÖLDÁGH, 2008)

A magyar történelmi állattartásban bevett szokás volt, hogy amíg a nagy négylábú jószággal (ló, szarvasmarha, stb.) a férfiak, legények foglalkoztak, addig a házaknál tartott szárnyasok felügyelete a nők, lányok feladata volt (Balassa és Ortutay, 1980). A parasztságnál általában minden portánál volt saját baromfi udvar.

A termelői szövetkezetek létrehozásával megváltozott a vidéki állattartás helyzete és ez a háztájiban tartott baromfi állományokat is érintette. Ez a változás a mai napig is tart.

2.2: A betegségek áttekintése

Az irodalmi áttekintés során próbáltam összegyűjteni azokat a legfontosabb betegségeket, amelyekkel az állatorvos találkozhat a háztáji baromfitartás során, és ebből egy keresztmetszetet adni. A betegségeket két nagy csoportba soroltam, az egyik a *nem fertőző*, a másik a *fertőző* eredetű betegségek.

A *nem fertőző* eredetű betegségeket tovább bontottam:

- tartástechnológiai hibákból eredő betegségekre
- a takarmányozási hibából eredő betegségekre

A *fertőző* eredetű betegségeknél szintén tovább lehet bontani:

- baktériumos eredetű betegségekre
- vírusos eredetű betegségekre
- gombás fertőzésekre
- parazitás fertőzésekre

2.3: A nem fertőző eredetű betegségek

Tekintettel arra, hogy a háztáji baromfitartók nem feltétlen bírnak valamilyen agrár szakképesítéssel, ismereteik hiánya miatt nem biztos, hogy tudják biztosítani az általuk tartott faj ökológiai, és fiziológiás szükségleteit. Éppen ezért ezen szükségletek kielégítésének a hiányában betegségek léphetnek fel.

A leggyakoribb nem fertőző betegségeket a 1. táblázat foglalja össze Dobos-Kovács (2014) és Fekete és mtsai. (2009) munkássága nyomán.

1. táblázat: A leggyakoribb nem fertőző eredetű betegségek	
Tartástechnológiai hibák	Takarmányozási hibák
Kannibalizmus, tollcsipkedés Kavicshiány és gyomorelzáródás Zúzógyomor-perforáció Talpfekély	Vitaminhiányok Vízhiány és köszvény Só mérgezés

2.3a: Tartástechnológiai hibák:

- Kannibalizmus és tollcsipkedés: Egyik oka lehet a zsúfolt tartás. Ekkor a madarak túlzott stresszhatásnak vannak kitéve, ugyanakkor az állatok unalmukban is hajlamosak a tollcsipkedésre. A másik, valamilyen tápanyag ,leginkább valamilyen kéntartalmú aminosav hiánya. A vezető tünet a kloáka környékének kicsipkedése a tollazattal együtt. A megtámadott egyed elverik az etetőtől, nem jut táplálékhoz, senyveség jelentkezik és végelgyengülésben pusztul el.

Fácánoknál jellemző a szaporodási időszakban a kakasok agressziója, ilyenkor a tojóknál a fejtető tájékán jelentkeznek a tollhiányos területek (GÁL, 2006).

- Kavicshiány és gyomorelzáródás: Beton kifutós tartásnál a madarak nem tudják felvenni az emésztésükhöz szükséges kavicsokat. Ekkor a szemes takarmány fizikai feltárása zavart szenved, így azok emésztése nem lesz tökéletes. Emellett a zöldtakarmányok filcesedhetnek és konglobátum képződhet, főleg ha a szalma alományagot is elfogyasztja, és a zúzógyomor elzáródhat. Ekkor emésztési zavarok, lesóványodás jelentkezik. A betegség sóder kihelyezésével megelőzhető.
- Zúzógyomor-perforáció: A lenyelt éles idegen testek (szög, drótdarab) befúródik a zúzó izomzatába, károsítva azt, valamint ha azt átfúrják bemeneti kaput nyitnak a

baktériumoknak a testüregbe. A betegség leggyakrabban az olyan ludakban fordul elő, amelyeknek nincs kielégítve a magas rostigénye, ezért mindent megrágnak és lenyelnek, továbbá struccoknál mohóság miatt.

- Talpfekély: Akkor alakul ki, amikor a madarak nedves, bélsárral szennyezett durva padozatú kifutóban vannak. A talp bőre fellazul, sérül és bemeneti kapu nyílik a baktériumok számára. Ilyenkor a madár nem szívesen áll fel és mozog, táplálékot nem vesz magához. Antibiotikus kezelés mellett a fekélyt ki kell tisztítani, a padozat minőségén, és az almozáson javítani kell.

2.3b: Takarmányozási hibák:

- Vitaminhiányok: Az *A-vitamin* hiányakor a hámképződés zavart szenved, a talpon, az ujjak között hyperkeratózisos területek jelentkeznek, az emésztőcsőben légutakban elszarusodó laphámmal fedett foltok és laza álhártya keletkezik, a vese tubulusok károsodnak, ezáltal köszvény alakulhat ki. A *B-vitamin komplex* hiánya esetén myelinhüvely degeneráció, idegrendszeri tünetek jönnek létre. Speciális kórképe a *B₂-vitamin* hiánynak a görbeujj betegség. Az angolkór a *D3-vitamin*, Ca, P együttes, vagy ezek önálló hiánya esetén alakul ki. A csontok Ca beépülése zavart szenved, szervesetlen állománya csökken, a csontok hajlékonyá válnak, ez a lábak deformitásán és a szegycsont tarajának S alakú görbületén látszik. Az *E-vitamin* hiánya fiatal madarakban önálló kórképként, felnőtt állatokban *B₁-vitamin* hiányhoz csatlakozva encephalomalatiát (SÁLYI 2009) okoz, idegrendszeri tünetekkel.

A vizsgálataimból az derül ki, hogy az állatorvosok a baromfiak ellátása során sokszor, az esetek 90,2%-ban adnak el valamilyen vitamin készítményt.

- Vízhiány és köszvény: Az 1998. évi XXVIII. törvény értelmében az állattartónak a jó gazda gondosságával kell eljárni az állatok tartása során (<http://www.njt.hu/>). Ebbe beletartozik a madarak megfelelő ivóvízellátása. Ha nincs biztosítva a megfelelő mennyiségű víz az állatok számára, akkor húgysav válik ki a húgyvezetőben, vesékben, savós hártyákon, kialakul a köszvény. A köszvény kialakulását fokozza a magas fehérjetartalmú táp etetése.
- Só mérgezés: Nagy mennyiségben, elegendő ivóvíz hiányában a magas sókoncentrációjú takarmány hypervolaemiát okoz, ami magas vérnyomáshoz és savókilépéshez, asciteshez vezet. Ez főleg akkor következik be, ha a NaCl nincs

egyenletesen elosztatva a takarmányban és nagy a szemcsemérete, mert ezeket a fénylő szemcséket a baromfi kiválogatja és szívesen fogyasztja.

2.4: A fertőző eredetű betegségek

A háztáji baromfitartás szemben a nagyüzemi baromfitartó telepekkel, nem rendelkezik járványvédelmi és fertőzés megelőző rendszerrel, intézkedésekkel. A baromfik szabadon érintkezhetnek a fertőzéseket közvetítő vad állatokkal (rágcsálók, madarak). Az ilyen háztáji állományokba maga az állattartó is behurcolhatja ezeket a betegségeket. Az, hogy ezeket az állatokat sokáig tartják relatív kis helyen a kórokozók, paraziták feldúsulásához vezet (WOERNLE és JODAS, 2013) Nagyüzemi állattartó telepeken ennek kiküszöbölésére dolgozták ki a mély almos tartástechnológiát, valamint az „all in all out” fertőtlenítési rendszert.

A jelentősebb fertőző baktériumos, vírusos és gombák okozta betegségeket Tuboly (1999), Dobos-Kovács (2014), valamint Woernle és Jodas (2013) munkásságai alapján gyűjtöttem össze. A parazitológiai összefoglalást Kassai (2011), Farkas és mtsai. (2004) nyomán készítettem. Ezekről egy áttekintő összefoglalást a 2. táblázat mutat be.

2. táblázat: A jelentősebb fertőző eredetű betegségek			
Baktériumok okozta betegségek	Vírusok okozta megbetegedések	Gombák okozta megbetegedések	Paraziták okozta megbetegedések
Madarak paratyphusa Baromfityphus Mycoplasmák Baromfikolera Botulizmus	Madárinfluenza Baromfipestis Kacspestis Derzsy betegség Fertőző bursitis Marek betegség	Tüdőpenész	Coccidiózis Histomonosis Orsóférgesség Meszes láb betegség Tolltetvek

2.4a: Baktériumok okozta betegségek:

- Madarak paratyphusa: *S. enteritidis*, *S. typhimurium*, *S. infantis*, *S. hadar* által napos korban septicaemiával és fehér hasmenéssel járó kórkép. Felnőtt madarakban tünetmentes fertőzés lehet, idült esetben a szárny és láb ízületeinek gyulladását okozza.
- Baromfityphus: *S. gallinarum* (minden korban) és *S. pullorum* (napos korban) okozta betegség. Napos korban fehér, vízszerű hasmenés jellemzi, idős állatokban hasmenéses, lázas általános állapottal járó betegség. Felnőtt madarakban petetüsző

repedés és következményes hashártya gyulladás lehet, és e miatt fellépő pingvin szerű testtartás. Az embert is érintő fontos zoonózis.

- Mycoplasmák: Az idült légzőszervi betegséget okozó *M. gallisepticum* tyúokban idült légzőszervi tünetekkel, és légzsákgyulladással, pulykában sinusitissel jár. Pulykában a *M. meleagridis* légzsákgyulladást, és főleg a nagy testű bakokban izom és csontelváltozásokkal jár (STIPKOVITS, 2009)
- Baromfikolera: *P. multocida* A okozta, minden madárfajt érintő heveny septicaemiás, ritkán idült betegség. A tyúkféléknél a kor előrehaladtával nő a fogékonyság a betegség iránt. Heveny esetben általános lázas, és légúti tünetek mellett növekvő számú elhullás van. Idült esetben tartós nátha, hasmenés, ízületgyulladás látható (BERNÁTH, 2009).
- Botulizmus: A környezetben előforduló *Cl. botulinum* exotoxinja okozza. A botulotoxin irreverzibilisen gátolja az acetilkolin felszabadulását, ezáltal petyhüdt bénulást okoz. Leginkább vízibaromfiban jelentkezik nyáron, amikor az úszatókban feldúsul a baktérium és a toxinja.

2.4b: Vírusok által okozott betegségeket

- Madárinfluenza: A betegséget a *Orthomyxoviridae* család *Influenzavirus* genusába tartozó A-típusú influenzavírusok HA, NA subtípusai okozzák (DOBOS-KOVÁCS, 2014). A házi madárfajok tünetmentes, olykor magas lázzal, légúti tünetekkel, hasmenéssel járó kórképe. A H5, H7 valamint a magas patogenitású törzsek bejelentési kötelezettség alá tartoznak. Az emberre is veszélyt jelentő zoonótikus betegség.
- Baromfipestis: Másik nevén Newcastle-betegség a baromfifajok *Avian paramyxovirus-1* által okozott vérfertőzőes, légúti tünetekben, zöld, helyenként vércafatos hasmenésben, idegrendszeri tünetekben megnyilvánuló betegsége.
- Kacsapestis: Kacsák, libák, hattyúk *Ansatid herpesvirus-1* okozta vírusos enteritis, vízszerű, véres hasmenést okoz. Az állat remeg, ha megzavarják.
- Derzsy betegség: Fiatal, 5 hetes kor alatti libák és mosusz kacsák, Parvoviridae családba tartozó *Goos parvovirus* és *Muscovy duck parvovirus* által okozott hasmenéses, légzőszervi, idegrendszeri tünetekben megmutatkozó és ascitissel járó

nagy mortalitású betegsége.

- Fertőző bursitis: Más néven gumboroi-betegség, melyet az *Infectiosus bursal disease virus* okoz. Csirkékben a bursa Fabricii gyulladása miatt immunszuppresszió alakul ki, általános lázas tünetekkel és vízszerű hasmenéssel.
- Marek betegség: A *Galline herpesviru-2, -3* által okozott betegség. Tyúkokban a lymphoreticularis szövetek sarjadzásával jár. Ritkábban, idült esetben a perifériás idegek gyulladását, szárnybénulást, szemelváltozást okoz.

2.4c: Gombás megbetegedések

- Tüdőpenész: A madarak légúti gombás megbetegedését leggyakrabban az *Aspergillus flavus*, és az *A. fumigatus* okozzák. A belélegzett gombaspórák a légzőkészülék teljes hosszában megtelepedhetnek az orrüregtől a légzsákokig és nehezített légzést okoznak. A madarak ilyenkor nyitott csőrrel küzdenek a levegőért. Az orrüregből a rostacsonton át a szaglóideg mentén a fertőzés az agyra is ráterjedhet. Ilyenkor idegrendszeri tüneteket is láthatunk.

2.4d: Parazitás megbetegedések

- Coccidiózis: Házityúkban az erősen patogén *Eimaria* fajok (*tenella*, *necatrix*, *brunetti*) étvágytalanságot, gubbasztást, elhulláshoz vezető véres hasmenést okoznak. A kevésbé patogén fajok (*maxima*, *acervuina*) kevésbé súlyos tünetek között vízszerű hasmenést okoznak.
- Histomonosis: Más nevén a blackhead kórokozója a *Histomonas meleagridis*. Az óvilági madarak (tyúkfélék, fácánfélék) tünetmentes hordozók lehetnek. Az újvilági madarakban (pulyka, gyöngytyúk, fürjek) bágyadság, aluszékonyság, hasmenés, kénsárga ürülék, cianotikus fejfüggelékek jelentkeznek. Elhullásra vezet.
- Orsóférgesség: A házityúkban előforduló *Ascaris galli* tömeges jelenlét esetén elzárhatja a vékonybelet (VARGA, 2009.).
- Meszes láb betegség: *Knemidokoptes mutans* okozta bántalom. A lábat erősen tapadó, szürkésfehér, vakolatszerű pörk borítja, a madarak sántítanak, tipegnek.
- Tolltetvek: Előforduló fajok: *Cuclogaster heterographus*, *Goniocotes gallinae*, *Menacanthus stramineus* stb. Jelenlétükkel zavarják, nyugtalanítják az állatot,

anémiát, tollhiányos területeket, bőrgyulladást okoznak.

2.5: A beteg baromfi kezelése

Amennyiben az állattartó úgy dönt, hogy állatorvos segítségét kéri az állatai ellátására, úgy az állatorvosnak tudnia kell, hogy mik azok a gyógyhatású készítmények, amiket használhat az állatok kezelésére.

A NÉBIH honlapján (<http://www.nebih.hu/>) elérhető a Magyarországon forgalomban lévő állatgyógyászati termékek listája. A honlapon szereplő lista valamint Gálfi és mtsai. (2012) munkássága alapján a 3. táblázatban összegyűjtöttem a házityúknál használható antibiotikumok, féreghajtók, coccidiumok és külső paraziták ellen használható készítmények hatóanyagait, és azok adagolásának módját.

3. táblázat: A házityúknál alkalmazható hatóanyagok		Adagolás
Antibiotikumok	amoxicillin	10-20 mg/ttkg ivóvízbe, per os
	florfenicol	20-40 mg/ttkg ivóvízbe, per os
	tiamphenicol	30-50 mg/ttkg ivóvízbe, per os
	enrofloxacin	10 mg/ttkg ivóvízbe, per os
	tetraciklinek	20-30 mg/ttkg ivóvízbe, per os
	tiamulin	10 mg/ttkg ivóvízbe, per os
Coccidiumok	maduramicin	5 ppm
	lasaocid	75-125 ppm
	monenzin	100-120 mg/ tak kg
	narasin	60-70 ppm
Féreghajtók	flubendazol	5 mg/ttkg per os
	levamizol	7,5-10 mg/ttkg per os
	niclosamid	250 mg/ttkg
Külső élősködőkre	szerves foszforsav észterek	közvetlenül ne permetezzük az állatra
	karbamátok	közvetlenül ne permetezzük az állatra
	piretroidok	közvetlenül ne permetezzük az állatra

A vizsgálataimból az derül ki, hogy a vitaminok eladása mellett ezeknek a készítményeknek az eladása is jelentős a háztáji baromfiak ellátása során.

3. Célkitűzések

A kérdőív elkészítése és a vizsgálat során olyan kérdések fogalmazódtak meg, és próbáltam ezekre választ találni, hogy a állatorvosok:

- Mennyire foglalkoznak baromfival?
- Mennyien foglalkoznak háztáji, és mennyien foglalkoznak nagyüzemi körülmények között tartott baromfiak ellátásával?
- Milyen szolgáltatásokat nyújtanak a háztáji baromfitartóknak?
- Meglátásuk szerint milyen tendenciát mutat Magyarországon a háztáji baromi tartás?
- Az állattartók mennyire igénylik az állatorvosok szolgáltatásait háztáji baromfiállományuk ellátásához?
- A jövőre nézve hogyan ítélik meg a háztáji baromfitartók igényeit, és ezeket hogyan lehetne kiszolgálni?

Ezen kívül arra is választ kerestem, hogy az állatorvosoknak milyen a megítélése a mostanában oly divatos „bio” termékekről annak kapcsán, hogy a háztáji tartásmódban nevelt állatok is egyfajta bio-termékként foghatók fel.

Ezen kérdés csoportok alapján próbáltam felmérni, hogy a jövőben hogyan alakulhat a háztáji baromfitartás, mennyire igénylik-e majd az állattartók az állatorvosok szolgáltatásait, ezek milyen szolgáltatások lehetnek, és hogy összességében a jövőben majd érdemes lesz-e foglalkozni ezzel a pácienskörrel.

4. Saját vizsgálataim és az eredmények értékelése

4.1: Adatgyűjtés

A vizsgálat menete egy kérdőív kitöltése volt, amelyet interneten keresztül kaptak meg az állatorvosok, töltöttek ki és küldtek vissza.

Erre a Google® Űrlapok alkalmazásában elérhető kérdőívet használtam.

A kérdések összeállításában témavezetőm Dr. Adorján András segítségével próbáltunk egy olyan kérdéssort összeállítani, amelyben a kérdések gerincét az állatorvosok praktizálási szokásaikról, a baromfiakkal kapcsolatban nyújtott szolgáltatásaikról, és a baromfi tartás helyzetéről szóló kérdések alkották. Így született meg az a 44 kérdésből álló kérdőív, amelyet végül eljuttatunk az állatorvosoknak. A kérdések között szerepelt előre megadott válaszokból választható egyszeres, és többszörös összetett választású kérdések, valamint olyan kifejtendő kérdések, melyekre pár szavas, illetve néhány mondatos válaszokat adhattak.

A visszaérkezett kérdőíveket a LibreOffice® Calc nevű táblázatkezelő programban rögzítettem és kezeltem, elemeztem.

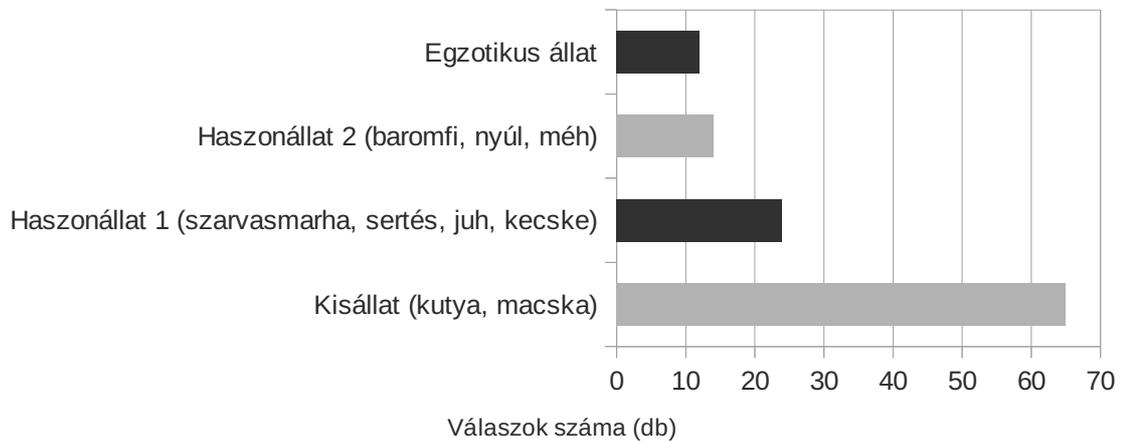
4.2: Vizsgált célcsoport

A vizsgálataimat állatorvosok körében végeztem. Válasz ként 72 darab kitöltött kérdéssort kaptam vissza.

A válaszadók életkora a következőképp alakult: a legfiatalabb 26 éves volt, a legidősebb 72. Az átlag életkor 42 év volt. A megkérdezettek 43,7%-a *Nő*, 56,3%-a *Férfi* volt.

4.3: Érdeklődési terület

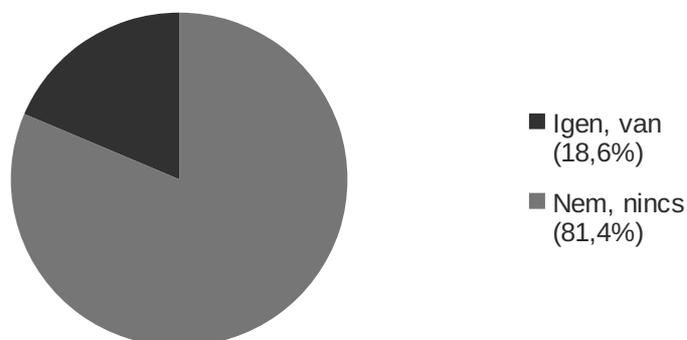
A válaszadókat az állatfajonkénti érdeklődési körük szerint osztályoztam, melyet az 1. ábrán mutatok be. A válaszadók többszörös választási lehetőségben jelölhették meg, az őket érdeklő területet, területeket.

1. ábra: Az állatorvosok érdeklődési területe

Az 1. ábrán látszik, hogy az állatorvosok érdeklődése főként a *Kisállatokra* irányul (65 válasz), ezután következik a *Haszonállat 1* (24 válasz), majd a *Haszonállat 2* (14 válasz) és a sor végén az *Egzotikus állatok* állnak (12 válasz). Ebből az látszik, hogy az általam vizsgált baromfiak lényegesen kevesebben állatorvos érdeklődési területét képezik, mint a *Kisállat* és a *Haszonállat 1*. Ennél már csak az *Egzotikus állatokkal* foglalkoznak valamivel kevesebben.

Tovább vizsgálva célirányosan a baromfiakra, arra is rákérdeztem, hogy a praxisban van-e olyan aki kifejezetten érdeklődik a baromfiak iránt? Erre a válaszadók 18,6%-a válaszolt *Igennel*, 81,4% válaszolt *Nemmel* (2. ábra.).

2. ábra: Van-e a praxisban olyan, aki kifejezetten érdeklődik a baromfiak iránt?

4.4: A baromfiak, mint páciensek

Az, hogy ilyen kevesen foglalkoznak baromfiakkal, valószínűleg azért van, mert feltételezhetően kevesen is vannak, akik ezeket az állatokat háztáji körülmények között tartják, valamint állatorvoshoz fordulna, ha megbetegedés gyanúját észlelik az állaton, az állományban.

Ennek kiderítésére érdekében kíváncsi voltam, hogy a válaszadó állatorvosok, hogy látják a praxisuk ellátási területén fellelhető háztáji baromfitartás helyzetét, milyen gyakran találkoznak ezekkel az állatokkal a rendelőben, esetleg kiszálláskor.

A kapott válaszokat (db) a könnyebb átláthatóság érdekében táblázatba rendeztem (4. táblázat, 16. old.).

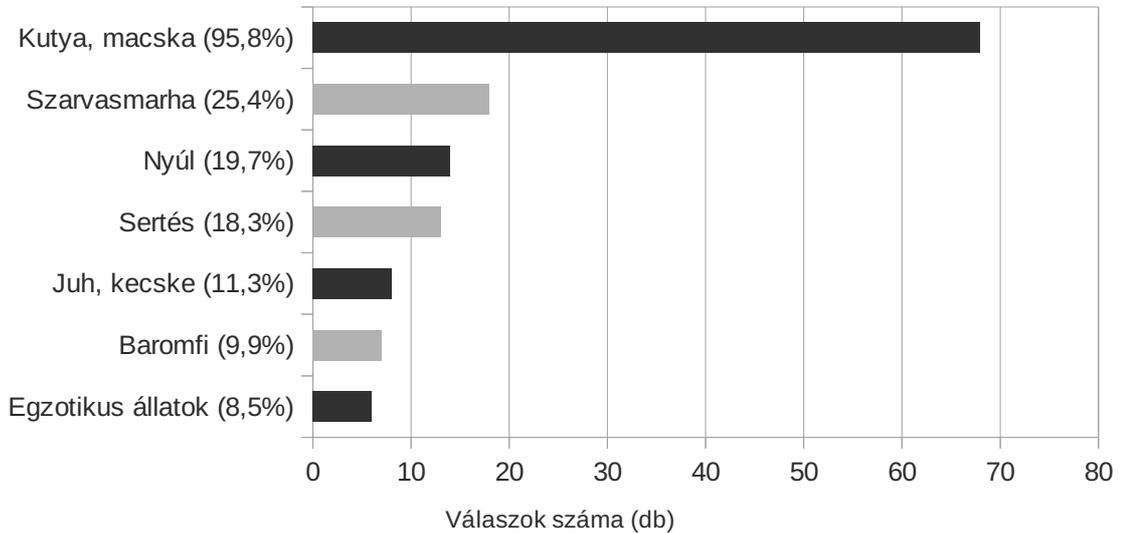
Ebből az összesítésből kiderül, hogy az állatorvosok döntő többsége rendelőben dolgozik, és csak másodlagosan foglalkozik kiszállással. A kiszállás is inkább a kevesebb lélekszámmal rendelkező településekre jellemző. Valamint az is látszik, hogy a legtöbb állatorvos a *Városokban* dolgozik.

Az állatorvosok megítélése szerint a praxisuk ellátási területén a háztáji baromfitartás gyakoriságát közepes- illetve kevéssé jellemzőnek ítélték meg. A legalacsonyabb ennek a megítélése a *Fővárosban*, az alacsonyabb lélekszámú településeken viszont magasabb. Százalékokban kifejezve az állatorvosok 2,8%-a látja úgy, hogy a praxis ellátási területén *Nagyon jellemző* a baromfiak tartása, 9,9% szerint *Általában-*, 28,2% *Közepesen-*, 38% *Kevéssé-*, 21,1% szerint viszont egyáltalán *Nem jellemző* a baromfiak háztáji tartása a praxisuk ellátási területén.

4. táblázat		Főváros	Megye székhely	Város	Falu	Község
Munka végzésének a helye	Kizárólag rendelőben	6	2	5	2	0
	Inkább rendelőben, mint kiszállással	7	7	14	5	0
	Felét rendelőben, felét kiszállással	0	0	8	2	3
	Inkább kiszállással, mint rendelőben	0	0	1	3	2
	Kizárólag kiszállással	1	1	1	1	0
Jellemző-e a háztáji baromfitartás a praxis ellátási területén	Nagyon jellemző	0	0	2	0	0
	Általában jellemző	0	1	1	3	1
	Közepesen jellemző	2	4	11	2	2
	Kevésbé jellemző	3	2	14	7	2
	Nem jellemző	9	3	1	1	0
Foglalkoznak-e baromfiak ellátásával	Igen, rendszeresen	1	0	6	1	0
	Igen, alkalomadtán	3	8	18	7	5
	Nem jellemző	10	2	5	5	0
Tartanak-e kapcsolatot háztáji baromfitartókkal	Igen	1	5	15	9	2
	Nem	14	4	13	3	3

A baromfiak ellátásával kapcsolatban a válaszadók 11.3%-a foglalkozik a baromfiakkal *Rendszeresen*, és 57,7%-uk foglalkozik *Alkalom szerűen*, valamint 31%-a egyáltalán *Nem foglalkozik* ezzel a páciens csoporttal. Ebből arra lehet következtetni, hogy az állattartók csak alkalomadtán, igény szerint járnak állatorvoshoz. Ahogy az egyik válaszadóm írta „legtöbbször bejön és nem látni többször”, ami megerősíti azt, hogy az állattartó csak akkor jön, ha olyan bajt észlel az állományában amiről úgy gondolja, hogy állatorvos segítsége nélkül ő maga nem tudja megoldani a felmerülő problémát. A rendszeres állatorvosi jelenlétre a háztáji baromfi tartásban, egyenlőre úgy látszik, nincs igény.

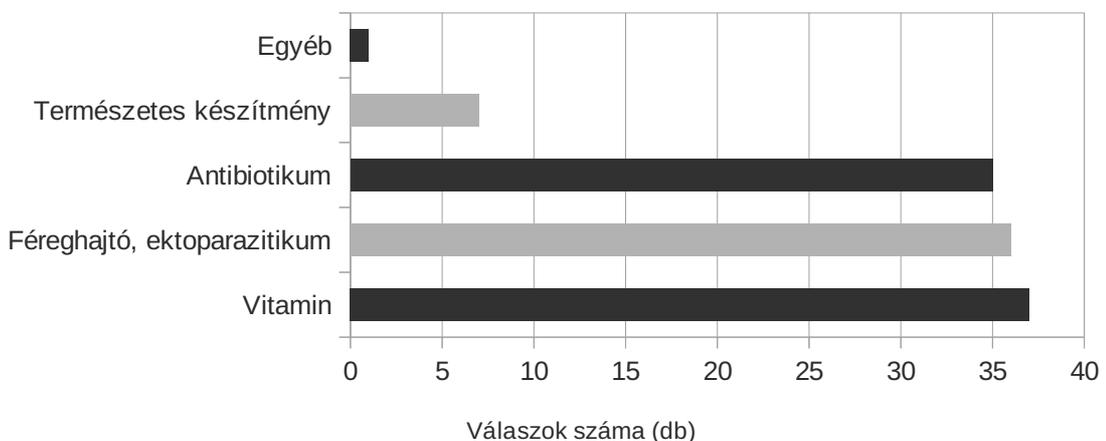
A területi előforduláson túl azt is megvizsgáltam, hogy a baromfiakon túl milyen más állatfajok fordulnak meg a praxisokban. A 3. ábra a praxisokban leggyakrabban előforduló fajokat mutatja be.

3. ábra: A praxisban előforduló fajok

A válaszadó állatorvosok, a többi állatfajok megjelölése mellett, 9,9% jelölte be a *Baromfiakat* is, mint a praxisában előforduló állatokat. A listát torony magasan a *Kutya, macska* vezeti (95,8%), míg az összes többi állatfaj ennek csak a töredéke.

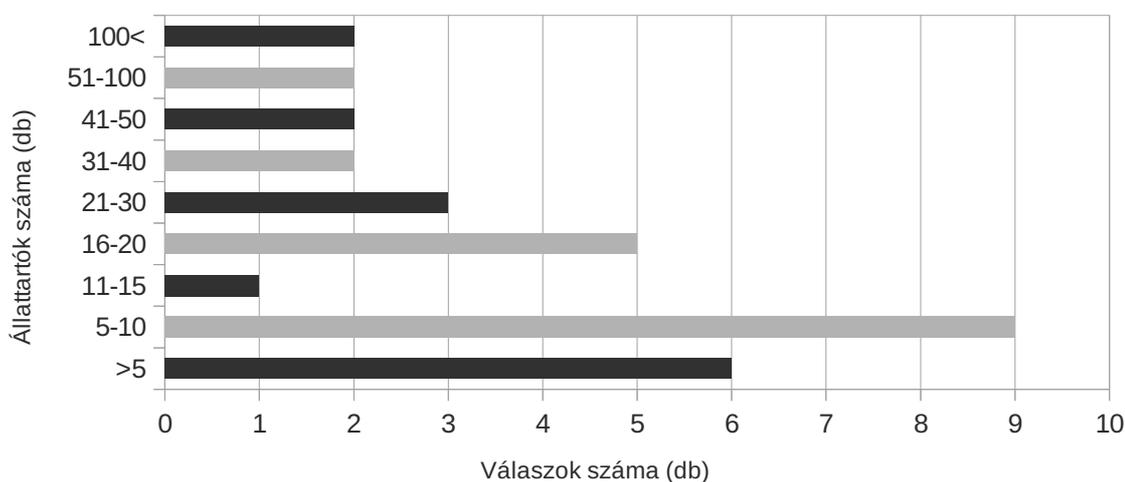
A megkérdezett állatorvosok 65,7%-a nyújt valamiféle szolgáltatást a baromfiakkal kapcsolatban. Ez a szolgáltatás elsősorban *Szaktanácsadás és termék eladás* 63,3%-ban, a csak *Szaktanácsadás* 24,5%, csak *Termék eladás* 6,1% és valamilyen *Egyéb* (6,1%) szolgáltatást nyújt. Az eladott termékek jellegét a 4. ábra mutatja be.

4. ábra: Eladott termékek

A megadott válaszokból látszik, hogy a *Vitaminok*, *Féreghajtók*, *ektoparazitikumok* és az *Antibiotikumok* a fő eladott termékek. Minden más termék (*Természetes készítmény*, *Egyéb*) szinte eltörlül az előzőekhez képest. Az *Egyéb* kategóriába egy darab válasz érkezett, melynek a szövegdobozába a „*vakcina*” került beírásra.

Ott ahol a válaszadók szerint jellemzőbb a baromfiak tartása, ott jellemzőbb az, hogy jobban foglalkoznak vele. Ugyan csak itt jellemzőbb a kapcsolattartás az állattartókkal, hiszen itt vannak azok az állományok amik ellátásra szorulhatnak. A kapcsolattartás módjai a *Személyes megkeresés* és a *Telefonos megkeresés* alkotják. *E-mailben* való megkeresést és nyomtatott *Szóróanyagot* egyik válaszadó állatorvos sem használ a kapcsolat tartására. Arról, hogy az állatorvosok számszerűen mennyi háztáji baromfi tartóval tartják a kapcsolatot a 5. ábra foglalja össze.

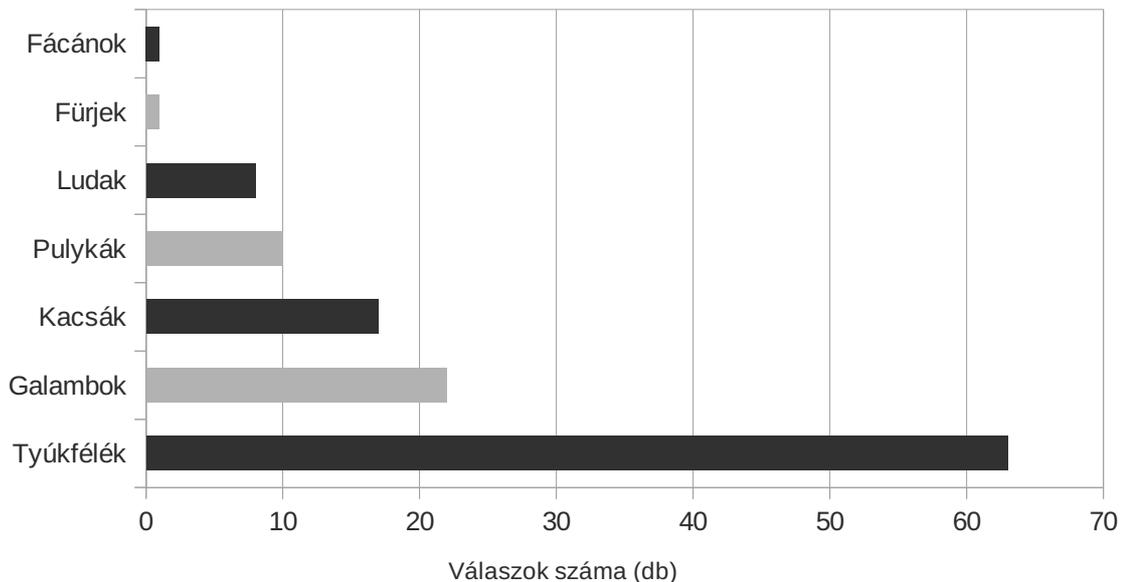

5. ábra: Kapcsolattartás a háztáji baromfitartókkal

Érdekes az a megállapítás, hogy az alapján, hogy az állatorvosok mennyi háztáji baromfi tartóval állnak kapcsolatban másként ítélik meg, hogy mennyire jellemző a praxis ellátási területén a háztáji baromfi tartás. Van aki 400 gazdával *Általánosan jellemzőnek* tartja a háztáji baromfi tartást, van aki 14 állattartóval vélekedik ugyanígy. Megint mások a 100 állattartót is már *Kevésbé jellemzőnek* vélik. Azok akik *Közepesen jellemzőnek* vélik az állattartást, azok általában 10 és 50 közötti állattartóval állnak kapcsolatban. Amiben egyetértenek és nagyjából egységes a válaszadás is az az, hogy 10 állattartó alatt *Nem* tartják *jellemzőnek* a háztáji baromfi tartását.

4.5: Leggyakrabban tartott fajok

A mikor az ember azt hallja, hogy valaki baromfit tart háztájiban, óhatatlanul is egy olyan képet lát maga előtt az ember, amiben egy udvaron tyúkok kapirgálnak. Ennél jóval többről van szó, hiszen a tyúkféléken kívül számos más szárnyast tarthatnak, és tartanak is a gazdák. A háztájiban tartott leggyakoribb baromfiféléket a 6. ábra foglalja össze.

6. ábra: A háztájiban tartott leggyakoribb baromfi fajok

Az összegzésből látszik, hogy az emberekben élő sztereotípiának van alapja, hiszen valóban a *Tyúkféléket* (63 válasz) tartják a legmagasabb arányban, így ebből arra lehet következtetni, hogy ezzel a fajjal fogják leginkább felkeresni az állatorvosokat a gazdák, és csak ezt követően az összes többi fajjal. A felmérés második helyén állnak a *Galambok* (22 válasz), majd a *Kacsák* (17 válasz). A *Pulykákat* már kevesebben tartják (10 válasz), legritkábban tartott fajokként pedig a *Fácánok* és a *Fűrjek* kerültek ki (1-1 válasz).

Ott ahol háztájiban tartanak baromfiakat ott 49,2%-ban *Csak egy fajt tartanak*, a maradék 50,8%-ban viszont *Többet*. Azokban a háztáji kis gazdaságokban, ahol több fajt tartanak egyszerre együtt csak 5,4%-kukban tartják *a Fajokat elkülönítve*. Az esetek jelentős többségében, 94,6%-kukban *a Fajok keverednek*, egymással érintkeznek.

4.6: Egyéb állatok a baromfiak mellett

A kutatás során arra is rákérdeztem, hogy a háztáji tartásban a gazdák tartanak-e más állatokat is a baromfiak mellett. Erre a kérdésre a megkérdezett állatorvosok 86,6%-a válaszolt *Igennel*, és csupán 13,4%-a *Nemmel*, vagyis, ahol baromfit tartanak, ott nagy eséllyel tartanak más állatot is. Ebből következett egy olyan kérdés, hogy a gazdák leginkább melyik fajokhoz kérik az állatorvos segítségét. Ennek a kérdésnek az összefoglalását a 5. táblázat mutatja.

Az állatorvos segítségét általában ...		
... csak a baromfiakhoz kérik.		... elsődlegesen a NEM baromfiakhoz kérik, és csak másodlagosan kérik a baromfi ellátását.
0 %	Nagyon jellemző	3,1 %
3 %	Általában jellemző	29,7 %
18,2 %	Közepesen jellemző	32,8 %
23,9 %	Kevésbé jellemző	26,6 %
34,8 %	Nem jellemző	7,8 %
5. táblázat		

Ebből az összesített táblázatból az tűnik ki, hogy önmagában a baromfihoz sokkal kevesebb százalékban kérik az állatorvos segítségét, mint más fajok esetében, és a baromfiak ellátása leginkább csak másodlagos feladat a többi állat ellátása mellett. Ahogy az egyik válaszadó állatorvos írta: „a háztáji baromfi és a tojás értéke nem áll arányban egy állatorvos díjazásával (vizsgálati díj, kiszállás, kiegészítő vizsgálatok), így nem éri meg a gazdának csak ezért kihívni szakembert”.

A baromfiak mellett tartott háziállatok elsősorban a *Kutya és a macska* (51 válasz). Haszonállatok közül pedig a *Sertést* (37 válasz) tartják a legtöbben. Ez azért lehet lényeges, mert a sertésorbánc kórokozója, az *E. ruseopathiae* víziszárnyasokban is megtelepedhet és felnőtt állományokban hajlamosító körülmények hatására (pl. zsúfolt tartás, tolltépés) heveny vérfertőzést, elhúzódóbb esetben a májban, lépben elhalásos-gyulladásos gócot, a savós hártályok gyulladását okozhatja (DOBOS-KOVÁCS, 2014).

4.7: Baromfitelepek ellátása és a háztáji baromfitartás kapcsolata

A kutatásom során arra is kíváncsi voltam, hogy az állatorvosok a háztáji baromfiak ellátása mellett foglalkoznak e nagyüzemi baromfitelepek ellátásával. A válaszadók 20,8%-a dolgozik baromfitelep *Ellátó állatorvosaként*.

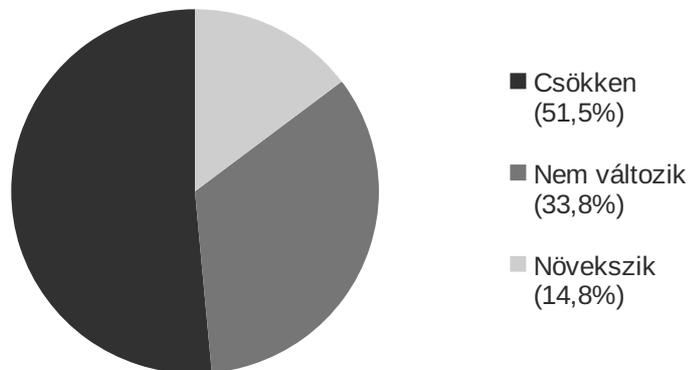
Ez azért lehet lényeges, hiszen, ha egy állatorvos beteg háztáji baromfival foglalkozik, akkor esély lehet arra, hogy az állatorvos, mint a betegség vektora, fertőző ágens hurcolhat be a nagyüzemi baromfitelepekre. Ezzel kapcsolatban az állatorvosok 52,4% gondolja azt, hogy a *Háztáji baromfiállományok potenciális fertőzési forrást jelenthetnek a nagyüzemi körülmények között tartott állatokra*. Hiszen a háztáji körülmények között a baromfiak érintkezhetnek a kártevőkkel, rágcsálókcal, vad madarakkal, amelyek fertőzéseket közvetíthetnek. A legnagyobb fertőzési forrást a költöző, vonuló madarak jelentik ezekre az állományokra.

A vonuló madarak által terjesztett betegségekből szeretném kiemelni az *Ortomyxoviridae* családba tartozó madárinfluenza vírusát. A vándor madarak megtelepedhetnek a háztáji baromfi részére kialakított nagyobb vízfelületeken (pl. kacsausztató) és ürülékükkel üríthetik a vírust, amit a háztáji baromfik *per os* vesznek föl. Azon túl, hogy megbetegedést, és tüneteket okoznak ezek a vírusok (bágyadtság, étvágytalanság, tollborzolás, hasmenés, kötőhártya gyulladás és savós orrgyulladás) közegészségügyi jelentősége is van, hiszen némely esetben ezek zoonótikus kórokozók, amelyek az embert is megbetegíthetik (GÁL, 2006)!

Mindezek mellett a válaszadó állatorvosok 98,5%-a gondolkodik úgy, hogy *A modern nagyüzemi állattartó telepekkel szemben a háztáji állattartás nem elavult*, ezért korlátozásra sem szorul. Ezt az is alátámasztja, hogy a válaszadók 97,1%-a szerint *A háztáji tartási körülmények között is biztosíthatók a megfelelő higiéniai viszonyok*, tehát nem csak a nagyüzemi körülmények között teremthetők meg a feltételek.

4.8: A háztáji baromfitartás jövőbeli helyzete

A kérdőívben szerepelt egy olyan kérdés, amiben arról érdeklődtem, hogy az állatorvosok saját tapasztalataik alapján ítélik meg, hogy hogyan változott az elmúlt években a háztáji baromfitartás. Az eredményeket a 7. ábra mutatja.

7. ábra: A háztáji baromfitartás alakulása az elmúlt években

Az eredményből az a sajnálatos tendencia mutatkozik, hogy az állatorvosok megítélése alapján inkább *Csökken* a háztájiban tartott baromfiak száma mintsem, hogy *Nem változik*, vagy *Növekedne*. Erről nem csak az idősebb generáció vélekedik így, akik adott esetben már 40-50 éve a pályán vannak, és látták, tapasztalták az elmúlt évtizedek helyzetét, hanem azok is, akik csak az elmúlt pár évben szerezték meg diplomájukat és kezdtek praktizálni.

A csökkenés hátterében egyrészt demográfiai okok állhatnak (<http://www.ksh.hu/>), a vidék, a klasszikus falusi élet megszűntével megszűntek, csökkentek a háznál tartott állatok számai is. Másrészt a nagyüzemi, ipari méretű állattartás képes kiszolgálni az emberek igényét. Továbbá kényelmi szempontból is fontos az embereknek, hogy nem kell a baromfit csibe és pipe korától nevelni, etetni, almozni, takarítani utána, levágni és felpucolni, hanem egyszerűen odamegy a baromfi húspulthoz, és kéri a számára kellő mennyiségű előkészített húst.

Mindezek ellenére az állatorvosok még bizakodnak, hiszen a többség úgy látja, hogy elképzelhető, hogy a még meglévő háztáji állományokban a gazdák a *Jövőben igényeljük a háztáji baromfiállomány ellátását*. A megkérdezett állatorvosok 55,2%-a vélekedik ilyen pozitívan. A maradék 44,8% borúlátóbb. A jövőben tehát arra kell törekedni, hogy az a kevés gazda, akik igénylik majd az állatorvos szolgáltatásait, azok magas színvonalú, minőségi munkát kapjanak.

Arról a kérdésről, hogy a *Jövőben az állattartóknak a mindennapi gyakorlatban használható baromfitartással kapcsolatos ismeretek bővítésére lenne-e szüksége*, a megkérdezettek saját, pár szavas, néhány mondatos gondolataikkal válaszoltak.

Alapvetően háromféle vélemény fogalmazódott meg:

1: A válaszadók kb. ¼-e adott *Nemleges* választ, miszerint az állattartóknak nincs szükségük az ilyen irányú ismereteik bővítésére. Az indokaik ennek leginkább abból fakadnak, hogy első körben ő maga próbálja kezelni az állatot, szomszédok, rokonok és az internet tanácsai alapján, vény nélkül, vagy éppen a „szomszédtól kapott gyógyszerek” segítségével, valamint a "Nagyapámnak bevált, nekem is jó lesz!" gondolatot követve marad a régi „kakasos” pornál az új készítmények helyett.

Egy másik ok lehet az állattartónak egy olyan hozzáállása, hogy a „ha megnő, vagy beteg lesz levágom elvet követi”. Ilyen módon nem is törődik a beteg állattal, és igénye sincs arra, hogy kihívja az állatorvost, legfeljebb telefonon felhívja „ingyen tanácsért”. Valamint „általában azt hiszik, hogy ők a legjobban csinálják”. Ebből kifolyólag nem tart igényt az ismereti bővítésére szakszerű képzés keretében.

2: A válaszadók kb. ½ része vélekedik úgy, hogy nem az ismeretek bővítése a cél, hiszen ebbe a csoportba főleg olyan idős emberek tartoznak, akik már „hosszú évek óta tartanak baromfit”, és már konkrét dolgokkal keresik fel az állatorvost, így az inkább termékeldással foglalkozik, mint szaktanácsadással.

Egy másik csoport ebben a válaszkörben a „vidéki újrakezdők”-kel foglalkozik. „Akik ma tudatosan kezdenek bele a háztáji állattartásba (a "vidéken újrakezdők"), alaposan felkészülnek, számukra haladóbb szintű továbbképzések lehetnek érdekesek.” Ugyan akkor ezekkel az emberekkel szemben „a kényszer háztájizó szegényebb embereknek (pl. szociális program keretében akik kapnak csirkét és tápot) viszont az alapokat kell megtanítani, az adott faj helyes tartását, gondozását”.

Ugyan csak itt foglalnak helyet azok a vélemények, amelyek arról szólnak, hogy (természetesen az internet mellett) ma már elérhető és jó szakkönyvekből, folyóiratokból tájékozódhatnak azok, akik háztáji baromfitartásra adják a fejüket. Az alapokat ezekből a forrásokból el tudják sajátítani, de kellő gyakorlati tapasztalat híján szükségük lehet az állatorvos tanácsaira, a gazdák képzésére.

3: A fennmaradó utolsó ¼-e a válaszadóknak, hogy igenis kellene ilyen képzéseket tartani, hiszen „elég nagy a tájékozatlanság állategészségügyi és tartási téren is”, mert ezek az emberek mindenféle előzetes felkészülés nélkül vágnak bele az állattartásba.

Amiben többségében egyetértenek az az, hogy a szakmai hozzáállás felől igény lenne a gazdák ismereteinek bővítésére, mert általában hiányosak az állattartók ismeretei. Ugyanakkor ezt összefogni, megszervezni, a gazdákkal kommunikálni meglehetősen nehéz, majdhogynem kivitelezhetetlen feladat.

4.9: Az állatorvosok véleménye a biotermékekről

Abból a felvetésből kiindulva, hogy a háztáji baromfitartásból származó termékek (tojás, hús) maguk is egyfajta biotermékek, kíváncsi voltam arra, hogy a megkérdezettek fogyasztanak-e háztáji-, illetve biotermékeket, valamint arra is kíváncsi voltam, hogy milyen a megítélésük ezekről a termékekről.

A válaszadó állatorvosok 95,7%-a *Fogyaszt valamiféle háztáji terméket*. Ezek leginkább tej és tejkészítmények (sajt, túró, vaj, tejföl), felpuolt baromfi (tyúk, pulyka, kacsza, liba) és tojás, házi disznóvágásból származó hús és töltelékes áruk (leginkább kolbász) továbbá zöldségek, gyümölcsök és méz.

Annak ellenére, hogy ilyen nagy számban fogyasztanak háztáji terméket eltérő véleménnyel vannak ezekről az árukról.

A legtöbben nehezen megvalósítható, és ellenőrizhető termelési körülményeket társítanak a biotermékekhez, ezért nem is érzik 100%-os biztonságúnak az ilyen termékeket. Valamint „attól még hogy nem kapott gyógyszert, de a benzingőzös levegőt szívta” csorbul a természetes jellege. Amellett, hogy általában jó elképzelésnek, és egészséges dolognak vélik a bio termékeket, mégis van egy bizonyos bizonytalanságuk a termékek tisztaságát illetően. Vagyis az olyan termékekről, amelyeket nem saját maguk állítottak elő (a megkérdezettek 18,6%-a *Tart otthon valamilyen haszonállatot*, leginkább *Baromfit*, esetleg *Sertést*, *Juhot*, *Kecskét*), vagy olyan gazdától szerzik be akit ismernek, feltételezik, hogy nem egészen ökológiai feltételek között termelték. Emiatt, a háttér információk hiánya miatt sokan csak egy ügyes marketingnek tartják „az 'egészséges étel = egészséges élet' propagandájában”, valamint ezen termékek árát aránytalanul magasnak vélik. Ahogy az egyik válaszadó írta: „Jó lenne ha elterjedne, de gazdaságosabb az olcsó tömegtermelésen alapuló termék. Az emberek többsége ár-érzékeny.”

Ugyanakkor vannak olyan válaszadók, akik kifejezetten keresik az ilyen termékeket, és előnyben részesítik ezeket. Vagyis, ha van egy fizetőképes réteg, akik megengedhetik maguknak, hogy ilyen termékeket vegyenek, akkor a jövőre nézve van piaca az ilyen biotermékeknek.

Egyúttal az is jó lenne, ha egyre több ember engedhetné meg magának, hogy ilyen termékeket vásárolhasson és fogyaszthasson.

4.10:Az állatorvosok véleményén túl ...

Szakedolgozatomat kizárólag az állatorvosok meglátásaira, észrevételire alapoztam. A háztáji baromfik ellátásában ők csak az érem egyik oldala. A másik oldalon ott vannak maguk a gazdák, akik ezeket az állatokat tartják. Így ahhoz, hogy egy átfogóbb képet kapjunk a magyarországi háztáji baromfitartás helyzetéről ezeket az állattartókat is meg kellene keresni és a véleményüket kérni a témával kapcsolatban.

Az állattartók részére feltett olyan kérdésekkel lehetne pontosabb képet kapni, mint például:

- Mióta tart baromfit?
- Mennyi baromfit tart?
- Az elmúlt években hogyan változott az állatállománya?
- Milyen fajtákat tart?
- Van-e valamilyen szakképesítése az agrárterületen?
- Milyen gyakran kéri állatorvos segítségét?
- Milyen esetekben kéri állatorvos segítségét?
- Mennyi az a legmagasabb pénzösszeg, amit még hajlandó kifizetni az állatorvosi szolgáltatásokért?
- Stb...

Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy a felmérésem az olyan baromfitartást vizsgálta, ahol a baromfit, mint haszonállatot tartják. Ez azért fontos, mert az utóbbi időben a díszbaromfik, mint hobbiállatok is már jelen vannak az országban.

Hatalmas fajtagazdagságukkal a gyűjtők nagy számban tarthatják ezeket az állatokat. Adott esetben ezek a tenyésztők, állattartók jobban igényelhetik az állatorvosok szolgáltatását, hiszen egy tenyészetben, vagy gyűjteményben, ahol van egy beteg madár, azt ott nem levágják, hanem próbálják meggyógyítani, figyelve arra, hogy az állomány többi tagja is egészséges maradjon. Ehhez pedig állatorvosi segítségre is szükségük lehet.

Ennek megfelelően azoknak az állatorvosoknak, akik a baromfiak iránt érdeklődnek, és szívesen foglalkoznának ezekkel az állatokkal a hobbi célból tartott díszbaromfik is megjelenhetnek pácienseik körében.

5. Összefoglalás

A kérdőív válaszait összevetve kijelenthető, hogy ma Magyarországon a háztáji baromfitartás sajnálatos módon csökkenő tendenciát mutat. Ennek megfelelően, hogy a gazdák a jövőben igényt tartanak állataik ellátására elég bizonytalan.

Ugyanakkor a megkérdezettek szerint elképzelhető, hogy az a kevés állattartó, aki még foglalkozni fog háztáji állattartással, a jövőben igényelhet állatorvosi ellátást. Ugyanakkor a kérdőívre érkezett válaszok arra is rámutatnak, hogy bár az állatorvosok ellátják a praxisukba betévedő szárnyasokat, szaktanácsadást és termékadást is kínálnak (vitaminok, féreghajtók, coccidiosztatikumok, antibiotikumok), és olykor még nagyüzemi baromfitartó teleppel is ellátó állatorvosi szerződésben állnak, nem kifejezetten érdeklődnek a baromfiak iránt, nem választják szakosodási iránynak azt.

Ugyanakkor a baromfiknak ellátása a jövőben már minőségében más, egy magasabb színvonalat képviselő szakosodott ellátást jelenthet, mint ahogy azt a többi állatfaj esetében is láthatjuk már napjainkban. Minden állatorvos törekszik arra, hogy az átlag szolgáltatásokon felül valamilyen szakállatorvosi ellátást is tudjon nyújtani (belgyógyászat, lágy szervi sebészet, ortopédia, stb.). Ez a szakosodás irányulhat állatfajra is és ez jelenti a baromfit is. Ennek megfelelően elképzelhetőnek tartom, hogy a jövőben mind az egyetem graduális, mind a posztgraduális képzésén nagyobb hangsúlyt fognak fektetni a baromfiakkal kapcsolatos oktatásra, hiszen ez a magas szintű ellátás már nagy tudással rendelkező szakembereket kíván, aminek az alapjait az egyetemen, és továbbképzéseken lehet megszerezni.

Emellett párhuzamosan az elérhető egyre jobb szakkönyvek, és internet világában a gazdák is egyre jobban tudnak tájékozódni az állataikat érintő kérdésekben, amely szintén egy tudás béli nyomást jelent az állatorvosokra.

Az állatorvosnak mindenféleképpen tájékozottabbnak kell lennie az állattartónál, hiszen a megélhetése múlik a szaktudásán.

A baromfitermékek népszerűsége, a baromfihús fogyasztásának növekedésével valószínűsíthető, hogy a nagyüzemi baromfitartó telepek száma, és a rajtuk tartott állatok száma is növekedhet. Ezeknek a telepeknek szerződésben kell lenniük ellátó állatorvossal. Ez mindenféle képen reményt adhat a baromfi iránt érdeklődő állatorvosoknak, hogy szaktudásukra szükség lehet, szükség van.

Viszont arra vonatkozóan, hogy a háztájiban tartott állományok növekedhetnek, és ezeknek az állatoknak ellátásra a gazdák igényt tartanak majd, csak remény van.

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a gazdasági céllal tartott baromfiak mellett megjelentek a hobbi állatként tartott díszbaromfik, melyek nagyobb értéket képviselnek az előbbi csoportnál, és ellátásukra szintén igény lehet.

Összességében azt, hogy milyen a magyarországi háztáji baromfitartás helyzete, azt önmagában csak az állatorvosok megkérdezésével nem lehet teljesen feltérképezni.

Ahhoz, hogy teljes képet kapjunk, meg kell keresnünk magukat az állattartókat is, és az ő véleményükkel, válaszukkal már egy sokkal átfogóbb képet lehet kapni a háztáji baromfitartás helyzetéről.

6. Summary

From the responses of the questionnaire it can be seen, that in Hungary the backyard poultry farming is showing a downward trend. According to this data that is possible, that in the future the farmers needs for veterinary service is precarious.

But the responders have hopes to the future, that the still remaining farmers will ask for veterinary service to their animals.

It can be also mentioned, that the veterinarians medicate fowl, give advice to the owners and sell products (vitamins, antibiotics, dewormers) and they also work in large-scale poultry farms, they are not interested so much in fowl, as specialists.

However in the future it is possible that the poultry health management will need a highly qualified, fowl specialized health care, as you can see this in the other animal species. All the veterinarians are endeavour to give some special service, such as internal medicine, soft tissue surgery, orthopaedic end so on. This special service can also mean to be highly skilled in certain animal species, and this can be the poultry as well.

According to this I can imagine that in the future the education of the fowl health care will be improved in the University, because of the farmers high expectations will need high skilled veterinarians.

It should be mentioned that that the animal keepers can educate themselves from the internet and professional books, magazines, and because of this the veterinarians should be more prepared.

Because the people eat more poultry meat, it is possible that the number of big farms will increase in the future. These large-scaled poultry farms have to be a contact with veterinarians, and according to this those who are interested in fowl health management and highly educated in it, will be needed in these farms counter to backyard poultry farming.

We should mention that, beside farm poultry the so called pet fowl also appeared. It is possible that these pet fowl keepers will also need veterinary service, because of the value of these animals.

It should be noted, that asking only the veterinarians not giving a full picture about the state of Hungary's backyard poultry farming. We need more data and research, and to get more details the animal keepers should be asked also. Based on the answers from the farmers will we get a total view of the state of Hungary's backyard poultry farming.

7. Irodalomjegyzék

1. BALASSA, I: és ORTUTAY, GY. Corvina Kiadó, Budapest,1980. p235
2. Baromfi Termék Tanács, <http://www.mbt.hu/>
3. BERNÁTH, S. A baromfikolera és az ellene való védekezés, Magyar Országos Állatorvos Egyesület – Baromfi-egészségügyi Társasága, 50 év a baromfi-egészségügy szolgálatában 1959-2009.Jubileumi Kiadvány, Budapest, 2009. p75
4. DOBOS-KOVÁCS, M. Házimadarak kórbonctana, MÁOK Kft. a Magyar Állatorvosi Kamara gazdasági társasága, Budapest, 2014.
5. FARKAS R.: Állatorvosi parazitológia III. Arachnoentomológia, egyetemi jegyzet, Budapest, A/3 Nyomdaipari és Kiadó Szolgáltató Kft., 1999.
6. FARKAS, R. és FOK, É. És HORNOK, S. Állatorvosi parazitológiai diagnosztika, A/3 Nyomdaipari és kiadó Szolgáltató Kft. Budapest, 2004,
7. FEKETE, S. GY. (szerk.) Állatorvosi takarmányozástan és diétetika, II. átdolgozott kiadás, A/3 Nyomdaipari és kiadó Szolgáltató Kft. Budapest, 2009. p97-134; p331-394
8. GÁL, J. (szerk.) Egzotikus madarak egészségvédelme, MG Kereskedelmi és Szolgáltató Bt. Szombathely, 2006.
9. GÁLFI, P. (szerk.) Állatorvosi gyógyszerteran III. Robbie-Vet Kft, Budapest, 2012.
10. KASSAI, T. Helminológia, Medicina Könyvkiadó Zrt. Budapest, 2003.
11. Komariman Kft. Mezőgazdasági webáruháza, <http://www.komariman.hu/>
12. Központi Statisztikai Hivatal, <http://www.ksh.hu/>
13. Magyar Országos Állatorvos Egyesület – Baromfi-egészségügyi Társaság, <http://moaebt.hu/>
14. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Kamarai Piacfigyelő, 2015 (7), p8
15. Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, <https://www.nebih.gov.hu/>
16. Nemzeti Jogszabálytár, <http://www.njt.hu/>
17. SÁLYI, G. A baromfi anyagforgalmi és egyéb nem fertőző betegségei, Magyar Országos Állatorvos Egyesület – Baromfi-egészségügyi Társasága, 50 év a baromfi-egészségügy szolgálatában 1959-2009.Jubileumi Kiadvány, Budapest, 2009. p98

18. STIPKOVITS, L. A baromfi mycoplasmosis elleni védekezés Magyarországon, Magyar Országos Állatorvos Egyesület – Baromfi-egészségügyi Társasága, 50 év a baromfi-egészségügy szolgálatában 1959-2009. Jubileumi Kiadvány, Budapest, 2009. p83
19. TUBOLY, S: (szerk.) Állatorvosi járványtan I. Mezőgazda Kiadó Kft. Budapest, 1999.
20. TUBOLY, S: és VARGA, J. és MÉSZÁROS, J. Állatorvosi járványtan II. Mezőgazda Kiadó Kft. Budapest, 1999.
21. VARGA, I. A baromfi parazitózisai, Magyar Országos Állatorvos Egyesület – Baromfi-egészségügyi Társasága, 50 év a baromfi-egészségügy szolgálatában 1959-2009. Jubileumi Kiadvány, Budapest, 2009. p93
22. WOERNLE, H. und JODAS, S. Geflügelkrankheiten, by Eugen Ulmer KG, Stuttgart, Germany, 1994, 2006.
23. ZÖLDÁG, L. (szerk.) Állatorvosi genetika és állattenyésztés, A/3 Nyomdaipari és kiadó Szolgáltató Kft. Budapest, 2008. p307-324
24. Zöld Válasz, <http://www.zoldvalasz.hu/>

8. Melléklet

8.1: A szakdolgozat elkészítéséhez használt kérdőív

1. Az Ön neme:
  - Nő
  - Férfi

2. Az Ön kora:.....

3. Melyik évben szerezte meg a diplomáját?:.....

4. Mióta praktizál?.....

5. Lakhelye:
  - főváros
  - megye székhely
  - város
  - falu
  - község

6. Lakóhelye:
  - társasház
  - családi ház kert nélkül
  - családi ház kerttel
  - egyéb:.....

7. Fő érdeklődési területe, területei:
Több válasz is lehetséges!
  - kisállat (kutya, macska)
  - egzotikus állat
  - haszonállatok 1 (sertés, szarvasmarha, juh, kecske)
  - haszonállatok 2 (nyúl, baromfi, méhek)

8. Szakmai fő érdeklődési területe:
  - belgyógyászat
  - lágyszervi sebészet
  - ortopédia
  - szemészet
  - műszeres diagnosztika (röntgen, ultrahang)
  - laboratóriumi diagnosztika (belsővizsgálat, vérkenet vizsgálat, stb.)
  - egyéb: .....
  - .....

9. Tart-e otthon haszonállatot?
  - igen
  - nem

10. Ha igen, milyen fajt, fajokat?

Több válasz is lehetséges!

- Szarvasmarha
- juh, kecske
- sertés
- baromfi
- nyúl
- méh

11. Tart-e otthon állatot kedvtelésből?

- igen
- nem

12. Ha igen, milyen fajt, fajokat?

Több válasz is lehetséges!

- *kutya*
- *macska*
- *görény*
- *kis melós*
- *madár*
- *hal*
- *hüllő*
- *kétlábú*
- *egyéb:* .....

13. Praxisának, munkahelyének az irányítószáma .....

14. Munkáját rendelőben vagy kiszállással végzi-e?

- kizárólag rendelőbe
- inkább rendelőben, mint kiszállással
- felét rendelőben, felét kiszállással
- inkább kiszállással, mint rendelőben
- kizárólag kiszállással

15. Melyik irány jellemzi praxisának fő profilját?

- kisállatpraxis
- haszonállatpraxis
- vegyes praxis
- egzotikus praxis

16. Melyek a praxisában leggyakrabban előforduló fajok?

Több válasz is lehetséges!

- kutya, macska
- szarvasmarha
- juh, kecske
- sertés
- baromfi
- nyúl
- egzotikus állat

17. A praxis ellátási területén jellemző-e a baromfiak háztáji tartása?

- nagyon jellemző
- általában jellemző
- közepesen jellemző
- kevésbé jellemző
- nem jellemző

18. A praxisban foglalkoznak-e baromfiak ellátásával?

- igen, sokszor
- igen, alkalomadtán
- nem

19. Nyújtanak-e szolgáltatásokat a baromfiakkal kapcsolatban?

- igen
- nem

20. Ha igen, mit?

- szaktanácsadás
- szaktanácsadás és termék eladás
- termék eladás
- egyéb: .....

21. Termék eladás esetén milyenek ezek a termékek?

- antibiotikum
- féreghajtók, coccidiostatikumok
- vitaminok
- természetes alapanyagok
- egyéb: .....

22. Foglalkoznak-e baromfi telepet ellátásával?

- igen
- nem

23. Ha igen, akkor van-e lehetőség elhullás esetén a boncolásra?
- igen, telepen istállóban
  - igen, telepen külön bonchelyiségben
  - igen, rendelőben
  - nem
24. Van-e a praxisban, aki kifejezetten érdeklődik a terület iránt?
- igen, van
  - nem, nincs
25. Tartanak-e a háztáji baromfi tartókkal kapcsolatot?
- igen
  - nem
26. Ha igen, szám szerűen mennyivel? ..... db
27. Ha igen, a kapcsolattartás módja, módjai:
Több válasz is lehetséges!
- telefon
  - e-mail
  - szóró anyag
  - személyes megkeresés
  - egyéb:.....
28. Ön szerint mennyire jellemző Magyarországon a háztáji baromfitartás?
- nagyon jellemző
  - általában jellemző
  - közepesen jellemző
  - kevésbé jellemző
  - nem jellemző
29. Háztáji baromfi mellet tartanak-e más állatokat?
- igen
  - nem
30. Ha igen milyen más állatokat?
Több válasz is lehetséges!
- kutya, macska
  - szarvasmarha
  - sertés
  - juh, kecske
  - nyúl
  - méh
  - egzotikus állat

31. Mennyire jellemző, hogy csak a baromfihoz hívják az állatorvost?
- nagyon jellemző
  - általában jellemző
  - közepesen jellemző
  - kevésbé jellemző
  - nem jellemző
32. Mennyire jellemző, hogy elsődlegesen a NEM baromfiakhoz hívják az állatorvot, és csak másodlagosan kérik a segítségét a baromfiakhoz?
- nagyon jellemző
  - általában jellemző
  - közepesen jellemző
  - kevésbé jellemző
  - nem jellemző
33. Háztáji baromfitartáskor mely fajokat tartják a leggyakrabban?
Több válasz is lehetséges!
- tyúkfélék
  - kacsák
  - ludak
  - pulykák
  - fürjek
  - fácánok
  - galambok
34. Általában egy fajt tartanak, vagy többet?
- egyet
  - többet
35. Több faj esetén hogyan tartják őket?
- elkülönítetten
  - a fajok keverednek
36. Ön szerint az elmúlt években a háztáji baromfitartás milyen tendenciát mutat?
- növekszik
  - nem változik
  - csökken
37. A jövőre nézve lát-e esélyt arra, hogy az emberek igényeljék a háztáji baromfik ellátását?
- igen
  - nem
38. Ön szerint jelent-e potenciális fertőzési forrást a háztáji állomány a telepekre?
- igen
  - nem

39. Ön szerint a háztáji baromfi tartás nem a XXI. századnak megfelelő módszer, ezért korlátozni kellene?

- igen
- nem

40. Ön szerint a baromfit csak nagyüzemi körülmények között lehet megfelelő higiéniai viszonyok között tartani?

- igen
- nem

41. Szokott-e háztáji termékeket fogyasztani?

- igen
- nem

42. Ha igen, ezek milyen termékekt?.....

.....

43. Egy pár mondatban kérem írja le, hogy Önnek mi a véleménye a biotermékekről?

.....

.....

.....

.....

44. Egy pár mondatban kérem írja le, hogy lenne-e igény az állattartók részéről a háztáji baromfitartással kapcsolatos gyakorlati, a mindennapokban használható ismeretek bővítésére?

.....

.....

.....

.....

.....

Köszönöm, hogy válaszaival hozzájárult szakdolgozatom megírásához!

9.Köszönetnyilvánítás

Ézúton szeretném megköszönni mindenkinek aki segített nekem a szakdolgozatom elkészítése során!

Kiemelten szeretném megköszönni Dr. Adorján András, témavezetőm, és az Állathigiéniai, Állomány-egészségtani és Állatorvosi Etológiai Tanszék minden munkatársának, hogy segítségemre voltak.

Szeretném megköszönni a az Állatorvos-tudományi Könyvtár könyvtárosainak a segítségét, hogy biztosították számomra a szakkönyveket, és folyóiratokat.

Szeretnék köszönetet mondani azoknak a kedves állatorvosoknak is, akik a kérdőív kitöltésével hozzájárultak szakdolgozatom elkészüléséhez.

És nem utolsósorban, de szeretnék köszönetet mondani a Családomnak, Barátaimnak, akik támogattak, velem voltak, nem csak a szakdolgozatom elkészítésekor, hanem az egyetemi éveim alatt is.

Köszönöm szépen Mindenkinek!

HuVetA - SZIA
ELHELYEZÉSI MEGÁLLAPODÁS ÉS SZERZŐI JOGI NYILATKOZAT*

Név: Szombatfalvi László

Elérhetőség (e-mail cím): laci.szombi@gmail.com

A feltöltendő mű címe: A magyarországi háztáji baromfitartás ellátottságának jelenkori helyzete és a jövőbeli lehetséges alakulása az állatorvosok megítélése szerint

A mű megjelenési adatai: 2015

Az átadott fájlok száma: .....

Jelen megállapodás elfogadásával a szerző, illetve a szerzői jogok tulajdonosa nem kizárólagos jogot biztosít a HuVetA és a SZIA számára, hogy archiválja (a tartalom megváltoztatása nélkül, a megőrzés és a hozzáférhetőség biztosításának érdekében) és másolásvédtett PDF formára konvertálja és szolgáltassa a fenti dokumentumot (beleértve annak kivonatát is).

Beleegyeznek, hogy a HuVetA és a SZIA egynél több (csak a HuVetA és a SZIA adminisztrátorai számára hozzáférhető) másolatot tároljon az Ön által átadott dokumentumból kizárólag biztonsági, visszaállítási és megőrzési célból.

Kijelenti, hogy a átadott dokumentum az Ön műve, és/vagy jogosult biztosítani a megállapodásban foglalt rendelkezéseket arra vonatkozóan. Kijelenti továbbá, hogy a mű eredeti és legjobb tudomása szerint nem sérti vele senki más szerzői jogát. Amennyiben a mű tartalmaz olyan anyagot, melyre nézve nem Ön birtokolja a szerzői jogokat, fel kell tüntetnie, hogy korlátlan engedélyt kapott a szerzői jog tulajdonosától arra, hogy engedélyezhesse a jelen megállapodásban szereplő jogokat, és a harmadik személy által birtokolt anyagrész mellett egyértelműen fel van tüntetve az eredeti szerző neve a művön belül.

A szerzői jogok tulajdonosa a hozzáférés körét az alábbiakban határozza meg (**egyetlen, a megfelelő négyzetben elhelyezett x jellel**):

- engedélyezi, hogy a HuVetA-ban/SZIA-ban tárolt művek korlátlanul hozzáférhetővé váljanak a világhálón,
- a Szent István Egyetem belső hálózatára (IP címekre) korlátozza a feltöltött dokumentum(ok) elérését,
- a SZIE Állatorvos-tudományi Könyvtárban található, dedikált elérést biztosító számítógépre korlátozza a feltöltött dokumentum(ok) elérését,
- csak a dokumentum bibliográfiai adatainak és tartalmi kivonatának feltöltéséhez járul hozzá (korlátlan hozzáféréssel),

---

* Jelen nyilatkozat az 5/2011. számú, *A Szent István Egyetemen folytatott tudományos publikációs tevékenységgel kapcsolatos adatbázis kialakításáról és alkalmazásáról* című rektori utasításhoz kapcsolódik, illetve annak alapján készült.

Kérjük, **nyilatkozzon a négyzetben elhelyezett jellel a helyben használatról is:**

Engedélyezem a dokumentum(ok) nyomtatott változatának helyben olvasását a könyvtárban.

Amennyiben a feltöltés alapját olyan mű képezi, melyet valamely cég vagy szervezet támogatott illetve szponzorált, kijelenti, hogy jogosult egyetérteni jelen megállapodással a műre vonatkozóan.

A HuVetA/SZIA üzemeltetői a szerző, illetve a jogokat gyakorló személyek és szervezetek irányában nem vállalnak semmilyen felelősséget annak jogi orvoslására, ha valamely felhasználó a HuVetA-ban/SZIA-ban engedéllyel elhelyezett anyaggal törvénysértő módon visszaélne.

Budapest, 201 . év .....hó .....nap

---

aláírás
szerző/a szerzői jog tulajdonosa

A HuVetAMagyar Állatorvos-tudományi Archívum – Hungarian Veterinary Archive a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum által működtetett szakterületi online adattár, melynek célja, hogy a magyar állatorvos-tudomány és -történet dokumentumait, tudásvagyonát elektronikus formában összegyűjtse, rendszerezze, megőrizze, kereshetővé és hozzáférhetővé tegye, szolgálta, a hatályos jogi szabályozások figyelembe vételével.

A HuVetA a korszerű informatikai lehetőségek felhasználásával biztosítja a könnyű, (internetes keresőgépekkel is működő) kereshetőséget és lehetőség szerint a teljes szöveg azonnali elérését. Célja ezek révén

- a magyar állatorvos-tudomány hazai és nemzetközi ismertségének növelése;
- a magyar állatorvosok publikációira történő hivatkozások számának, és ezen keresztül a hazai állatorvosi folyóiratok impakt faktorának növelése;
- az Állatorvos-tudományi Kar és az együttműködő partnerek tudásvagyonának koncentrált megjelenítése révén az intézmények és a hazai állatorvos-tudomány tekintélyének és versenyképességének növelése;
- a szakmai kapcsolatok és együttműködés elősegítése,
- a nyílt hozzáférés támogatása.

A SZIA Szent István Archívum a Szent István Egyetemen keletkezett tudományos dolgozatok tára.